
QUO USQUE TANDEM

QUO USQUE TANDEM

Počátek Ciceronovy řeči proti Catilinovi vešel do dějinného povědomí jako výraz nahromaděného vnitřního přetlaku, kdy zdrženlivé mlčení bere za své. Dlouho jsem váhal, zda mám vystoupit na obranu společenských a humanitních věd, neboť takové jednostranné hledisko by neměl zastávat předseda celoakademické Vědecké rady. Nemohu však již mlčet, a to, jak se domnívám, právě v zájmu Akademie věd a konec konců i celého spektra oborů, které většinou mají své těžiště na vysokých školách. Ti, co mne poznali, vědí, že jsem vždy usiloval o to, aby se zmíněné disciplíny co nejvíce přiblížily náročnějším standardům přírodních a jiných oborů. Nemůže se to však dít příkazy shora a přehlížením zvláštních dispozic jednotlivých oborů. Ano, „zvláštních“, a to bez pejorativních konotací, které tu a tam na adresu humanistů zaznějí. Má snad být v hodnocení výsledků vědeckých výzkumů handicapem to, že se značná část společensko-vědních disciplin zabývá stěžejními otázkami bytí desetimilionové národní společenosti v rámci rodícího se evropského super státu? Nebo snad již mateřská řeč, naše dějiny, česká slovesnost a vše ostatní, co je spojeno s našimi zeměmi nemá již být předmětem respektovaného výzkumu? Když však ano, to se snad nikdo neodváží zpochybnit, pak za rovných a důstojných podmínek.

Spěchám vysvětlit, že nemíním bojovat za pět či deset bodů, které nějaká komise po bojích přizná knize či článku kteréhokoliv z oborů, na jejichž obranu zde vystupuji. Jde o princip a spolu s ním o zcela obrácený přístup k hodnotící škále, v níž jsou těmto disciplinám přiznávány pouze přízemní stupně. Což si nikdo neuvědomuje, jak urážlivé je pro vědce tolika oborů, že se jim stále mává před nosem pomyslnou, protože jim nedostupnou metou časopisů Science a Nature? Budiž, tyto obory zatím mezinárodní časopisy této úrovně nemají a sotva je mohou v nejbližší době mít. Mají však jiné, a troufám si říci neméně významné výšiny. Jestliže oběma časopisům je nebo bude přiznáno bodové hodnocení 1 + x, pak stejné bodové ocenění musí být rezervováno i společensko vědním oborům a to bez ohledu na to, zda značná část jejich produkce přesáhne či nepřesáhne nejnižší stanovenou hodnotu.

Nezbývá mi nic jiného, než na svém příkladě ukázat, že i v mém oboru lze stanovit mnohem rozsáhlejší škálu hodnotících stupňů. Podle běžných kritérií by má německy vydaná monografie o husitské revoluci získala stejný počet bodů, jako kterákoliv jiná kniha. Zcela bez povšimnutí přitom zůstane, že jde o třísvazkové dílo o rozsahu téměř 2300 stran, jež vyšlo v jedné z nejprestižnějších edic oboru (Schriften den Monumenta Germaniae historica), kterou lze nalézt v univerzitních knihovnách po celém světě. O výjimečnosti tohoto ocenění svědčí i to, že až dosud v této řadě vyšlo jen jediné dílo českého autora, a to ne náhodou od prof. Ivana Hlaváčka. O kolika pracích přírodních oborů lze doložit, že na ně vyšlo bezmála čtyřicet recenzí (nikoli jen zmínek) v ústředních nebo nadnárodních časopisech deseti zemí? Uvedu ještě příklad z jiného soudku. Což se mám zdržovat tím, že budu počítat citace svých děl v pracích, které se mi často ani nedostanou do rukou? Snad jeden příklad postačí. V přehledu dějin křesťanstva v letech 1378-1552, který vyšel německy v roce 2006, mne jeho autor Francis Rapp, mimochodem člen Francouzské akademie, cituje sedmdesátkrát. Mohl bych pokračovat poukazem na nesamozřejmost otištění článků v některých zahraničních revuích, kterým by se v dosavadních návrzích na hodnocení dostalo stejně mizivého ocenění jako kterékoli jiné, narychlo spíchnuté stati pro domácí konferenci.

Omlouvám se za soběstřednost a připouštím, že vzhledem k svému věku uvádím nepříliš běžné příklady. I to však padá na váhu: stupnice hodnocení humanitních oborů musí být otevřena pro díla srovnatelná s vrcholnými výsledky bádání přírodních, matematicko fyzikálních i jiných oborů. Co z toho plyne: má-li hodnocení vědeckých výstupů být spojeno s vyšší finanční podpory, což je žádoucí, musí být kritéria uvážlivě stanovena a to odborníky, kteří se ve svých oborech těší všeobecnému neformálnímu respektu.

František Šmahel